

Bröstpanelen och de väggfasta bänkarna i köket är tillverkade i ask, ett träslag som är vanligt på Öland.

Från fårvaktarbostad till konstnärshem

Hanna och Tove Folkesson fantiserade om ett hus att kunna vara kreativa i. Med ett återvunnet och flyttat hus samt en hel del öländsk kalksten och lera har de skapat sitt drömhjem i en gammal öländsk by – men än är det inte färdigt.

TEXT JONATAN MARTINSSON | FOTO LINDA ROMPPALA

KREATIVT LIVSVERK

Här bor: Hanna och Tove Folkesson med sonen Noak.
Hanna jobbar som murare och lerbyggare. Tove är författare.
Var: Byn Gärdslösa på Öland.
Huset: Ett gammalt trähus i skiftesverk av ek som är hopbyggt med ett nybyggt hus, murat av lecablock, kalksten och lera.
Boyta: 125 kvm fördelade på sju rum och kök.
Byggår: Fårvaktarbostaden från 1700-talet, den nya delen 2018.
Inflyttningsår: 2021.

Bostaden består av två hus som är ihopbyggda med ett murat uterum.

”Huset är byggt med en typ av skiftesverk i ek som var vanligt här på Öland förr i tiden”

TILL VÄNSTER: Den äldre färvaktarbostaden har stomme av ekstockar, vitmålad fasadpanel och rödmålade fönsterbågar. Den nya murade delen har också rödmålade fönsterbågar. Mellan koppertaken på det gamla trähuset och den murade delen breder en stor altan ut sig.

TILL HÖGER: Hanna och Tove trivs i uterummet som länkar samman de två huskropparna.

Hanna Folkesson arbetar som murare, konstnär och arkitekt.

Trädelens av huset har tidigare stått på Stora Alvaret.

Det gäller att träna ögat för detaljer när man besöker Hanna och Tove Folkessons hus i Gärdslösa på östra Öland. Tittar man noga dyker det upp oväntade inslag både på utsidan och inne i huset. Som elefanthuvudet i lera ovanför ytterdörren eller de korta, handskrivna dikterna på den murade kalkstensväggen. Redan innan jag gått in genom ytterdörren står det klart att huset tillhör två människor vars liv genomsyras av kreativitet. Hanna jobbar som murare, konstnär och arkitekt, medan Tove är författare. De träffades i Stockholm, men Toves öländska rötter fick dem att längta till solens och vindarnas ö.

– Min mamma är från den här byn, vårt hus står på mark som är avstyckad från hennes barndomsgård. Så jag är tillbakaflyttare generation två, säger Tove när hon slagit sig ner i solgasset i uterummets soffa. Utanför fönstren väntar försommaren fortfarande på att riktigt explodera av liv, men mångfalden av gröna nyanser har i alla fall återvänt efter den bleka vinterpaletten. Tove tillbringade sin barndoms somrar i en stuga alldeles intill. För Hannas del är den öländska östkusten en senare bekantskap.

– Jag kommer från Västergötland så jag är van vid det platta landskapet i alla fall. Men jag känner mig hemma, jag tycker om det här ölivet. Det är begränsat och bra.

För sex år sedan lämnade paret lägenheten i Stockholm och flyttade till en sommarstuga strax utanför Gärdslösa. Tanken var att pröva på livet på landet, men redan då fanns drömmar om ett eget hus. Själva bygget dröjde några år, 2018 kom de i gång och våren 2021 stod huset klart. Fast egentligen är det två hus, ett gammalt i trä och ett nybyggt murat, som binds ihop av rummet med glasväggar där vi sitter nu. Härifrån har man utsikt över den obrutna horisonten i öster. Där huset slutar tar åkrar och betesmarker vid hela vägen ner till stranden ett par kilometer bort.

Vi lämnar utsikten och går upp för stentrappan som leder in i det gamla trähuset.

Här finns ett gästrum, arbetsrum och ateljé. Det ljusa grangolvet och de lerklinade väggarna som målats med äggoljetempera ger ett lätt intryck. Det var när Hanna fick ett erbjudande av en kollega om att få det här gamla huset som byggprocessen sattes i gång. Huset, som behövde flyttas, var en gammal färvaktarbostad som stod i utkanten av Stora Alvaret på södra Öland. Även om det utvändigt var i ganska bedrävligt skick bestod husets stomme av rejäla ekstockar.

– Huset är byggt med en typ av skiftesverk i ek som var vanligt här på Öland förr i tiden. Delar av det är troligen från 1700-talet, men väggarna är fortfarande i jättefint →

TILL VÄNSTER: På nedervåningen i den murade delen av huset är det en öppen planlösning som tillåter ljuset att flöda fritt.

TILL HÖGER: Köket har golv och väggar av lera. Takbjälkarna är återbruk från en gammal skurkvarn. Köksinredning av ask.

Hanna tittar till elden i en av husets massugnar. Tack vare sin storlek kan ugnarna hålla värmen i flera dagar.

”Att det även skulle bli en murad del föll sig naturligt, men annars var det många frågetecken som behövde rätas ut”

skick. Det var mycket därför vi kände att vi ville ha det, berättar Tove.

– Problemet var att de ville bli av med huset snabbt så det var inget tal om att plocka ner det. Så vi ringde till ett lyftföretag, som sa ”det går aldrig”, säger Hanna.

EFTER LITE ÖVERTALNING fick de höra att ”det omöjliga är möjligt, men det kommer blir dyrt”. I augusti 2018 gick transporten med huset de två milen norrut till en grund som Hanna hade murat med sten från en gammal ladugård i grannbyn. Nu började processen att förvandla det gamla huset till något nytt. Att det även skulle bli en murad del föll sig naturligt, men annars var det

många frågetecken som behövde rätas ut.

– Till en början visste vi inte vad vi skulle bygga, men vi hade en öppning i det gamla huset där det tidigare hade funnits en tillbyggnad och det är den vi har jobbat vidare utifrån. Sedan anpassade vi oss till platsen. Var vill man ha utsikt och från vilket håll blåser det oftast? Sådant tänkte vi på när vi ritade huset, berättar Tove.

Inspiration hämtade de i allt från den tecknade Disneyfilmen Encanto, som utspelar sig i ett magiskt hus i Colombia, till skulptören Herta Hillfons hem och ateljé i södra Stockholm och Bloomsburygruppens sommarhus Charleston i East Sussex. Tove plockar fram en bok och visar bilder från

konstnärskollektivets hus där gruppens medlemmar fick fria händer att skapa en levande, färggrann och originell inredning som växte fram och förändrades genom årens lopp.

För Hannas del har drömmen om att använda lera funnits länge. Redan som tonåring började hon resa runt för att besöka platser där lera användes som byggmaterial. Intresset ledde så småningom till att hon gick som lärling hos lerexperten Johannes Riesterer som driver företaget Eld och Lera. Numera jobbar hon själv som lerbyggare med specialinriktning på att bygga finska massugnar.

– Jag har varit i jättemånga lerhus i eko- →

Kejsarkronorna växer runtom huset under våren.

Den murade trappan är hopbyggd med två massugnar och utgör mittenpjäs på bottenvåningen i husets murade del.

”Vi har suttit och ritat och drömt fram det och sedan har vi gjort det med händerna”

Huset ligger i utkanten av byn och har obruten utsikt ner till havet ett par kilometer bort.

Det har huset lärt oss

- 1. Du får bara ett försök.** Ta god tid på dig att lära känna platsen i alla årstider och ljus. "Sit there, don't just do anything".
 - 2. Ta lärdom av gamla och lokala byggnadstraditioner och tekniker i material och arkitektur.** Det som har fungerat länge, fungerar oftast fortfarande.
 - 3. Vänta inte med det roliga och lekfulla till inredningen utan börja i byggprocessen med fasta möbler, nischer, hyllor och kanske konstverk som är integrerade i huset.**
 - 4. Återbruka!** Det kan bli lite dyrare och krångligare, men är en stor vinst i slutändan för det äldras vackert och äldre material är oftast oslagbara i kvalitet.
 - 5. Man får ändra sig!** Det känns krångligt och dyrt med ombeställningar, leveranstider och så vidare, men det är ändå mycket enklare att göra om under byggets gång. När byggplatsen blivit ett hem kommer förändringar vara mycket svårare att genomföra. Och det är tråkigt att gå och gräma sig.
- Värsta misstaget:**
- Kommunikationen med grävaren, som tog bort alldeles för mycket av buskaget utanför. Det var risigt, men fungerade ändå som insynsskydd mellan oss och grannen. Bondsyrener växer långsamt på en torr ö.

I badrummet på övervåningen består ytskiktet av tadelakt, en slags kalkbruk från Nordafrika.

Tove har skrivit flera hyllade böcker. I sommar kommer också paret's första gemensamma skönlitterära bok som utspelar sig under Borgholms badortstid.

I det gamla fårvaktarhuset finns en av husets tre massugnar som Hanna murat på egen hand.

byar runtom i världen och om vi hade haft många år på oss skulle jag ha byggt ett helt lerhus. Men det var utifrån de principerna jag ville bygga. Att våga leka, göra om och skissa i materialen.

– Vi har suttit och ritat och drömt fram det och sedan har vi gjort det med händerna, fortsätter Tove.

VI LÄMNA DEN gamla fårvaktarbostaden och går in i den murade delen av huset. Här finns ett stort rum som rymmer kök, matplats och vardagsrum. Allt kretsar kring den murade mittenpjäsen där trappan i tegelsten är hopbyggd med två massugnar, en för matlagning och en för värme.

– En massugn är som en modern kakelugn, kan man säga. Skillnaden är att det är mycket större kanaler och brännkammare i en massugn, allt är större egentligen. Man kan elda sjukt mycket ved samtidigt och det kan bli väldigt, väldigt varmt, berättar Hanna, som med egna händer har murat husets tre massugnar.

Även i den här delen av huset är väggarna lerklinade och målade med äggoljetempera, men i köksdelen finns också en bröstpanel i ask. Träslaget återfinns på köksluckorna. Överlag är huset gjort så att materialen och hantverket ska synas.

– Det finns så mycket mänsklig närvaro i allt. Man har minnen till varenda grej.

De här askplankorna har jag stått och slipat en natt, säger Tove.

En våning upp finns två sovrum och ett badrum där ytskiktet består av tadelakt, ett material som använts i flera tusen år och har sitt ursprung i Nordafrika.

– Det används mycket i Marocko och där har man marmormjöl i putsen, men vi har använt öländskt kalkmjöl, berättar Hanna.

Det är som sagt i detaljerna det sitter. Många av husets beståndsdelar är också återanvända. Som takbjälkarna i den murade delen av huset som kommer från en gammal skurkvarn. Kalkstenen har tidigare använts i andra byggnader på ön.

– All sten är från Öland. Det är ett häftigt →

Tadelakten i badrummet putsas för att få fram en vacker yta.

”Att återbruka byggmaterial och att flytta hus är något som varit vanligt på Öland i århundraden”

material för att det är återbrukbart. Det bjuder in till att vara lekfull, man förstör inget material, det går att använda det om och om igen, säger Hanna.

Återbruk är något som är extra viktigt på en ö där resurserna så tydligt är begränsade. Att återbruka byggmaterial och att flytta hus är därför något som varit vanligt på Öland i århundraden.

– Jättemånga hus är flyttade från Småland under 1800-talet. På den tiden fanns det nästan ingen skog här. Öland har verkligen varit präglad av att det är brist på trä. Man återanvände det man hade, säger Tove och visar pardörrarna som sitter i öppningen till trähuset. De är från 1700-talet och eftersom de länge satt inspikade bakom en vägg i ett gammalt torp har de kvar originalkulören.

ÄVEN OM HANNA och Tove flyttade in i huset våren 2021 är det fortfarande flera saker som väntar på att färdigställas. Och det finns en tanke bakom det. Precis som Bloomsbury-gruppens sommarhus fick växa fram och förändras över tid, ser de sitt hus som ett livsprojekt.

– Vi tänker oss att vi ska fortsätta skapa det här huset under hela våra liv. Vi har många idéer och det är så roligt att vi inte vill stressa fram det. Så det är verkligen ett hus att leva och leka med. Med tiden kommer det bli mer och mer förtätat, säger Tove.

Känslan att nu få leva i sitt drömhush som de själva ritat och byggt är svår att sätta ord på.

– Vi var helt överväldigade när vi flyttade in. Det är fantastiskt att få skapa rum som är helt anpassade till oss, säger Tove och Hanna fortsätter:

– Anledningen till att vi ville bygga ett hus var att vi ville ha en plats att vara skapande på, och nu har vi det. Det är något speciellt i att ha handlagt varenda centimeter av huset. Det är nästan som att möta sig själv. Det är som att min kropp har den här formen nu. ●

Ett elefanthuvud i lera hälsar välkommen när man kliver in genom ytterdörren.

Hanna har gjort bildhuggningen på ytterdörren.

Ytskikten på både väggar och golv består av öländsk lera.